

ОСТАННІ НОВИНИ

18.08 Печена картопля в борщине: страва, яку ви точно ще не куштували

18.08 Володимир — «Зірка» та надія на зміни. Діама — «Відлюдки» і пограбу в тил: Таро-прогнози на 6 червня

18.04 Втрачена перемога команди Шарана та осярка «Курдани»: відреогляди ледьки стіномах намага за місця в УПЛ

18.04 Кримський «глухий кут»: як воєнний контроль України ламав плани окупантів на півдні

18.03 «Ми попереджали»: у півніа озвучили нові претензії до США через війну в Україні

18.08 Орна популярна спеція може згасувати весь суп: про неї знають не всі

18.08 У ДБР розкрили масштаби

«Щоб бачили ціну своїй байдужості»: німецьких військовополонених і нацистів змусили дістати з ям тіла закатованих в'язнів концтабору й поховати

Лариса КРУПІНА, «ФАКТИ»

Наприкінці Другої світової війни гітлерівській Німеччині катастрофічно бракувало пального для танків і літаків, і нацисти гарячково шукали вихід. У Швабських Альпах геологи знайшли достатні запаси сланців Posidonia, придатного для переробки на синтетичне паливо. Терміново почали розробку сланцевої нафти. Так виник проєкт «Операція «Пустеля» (Unternehmen Wüste).

Це було кодовою назвою промислового комплексу з десяти заводів, які стали зводити з вересня 1944 року в німецькій землі Баден-Вюртемберг, уздовж залізничної лінії Тюрбінген — Балінген — Ротвайль. Воскресівши загоми охорони нацистської партії (СС) і особисто Герман Герінг брали участь у проєкті. На будівництво дали два-чотири місяці. Крім хіміків, техніків, інженерів і будівельників, на кожному будмайданчику не вистачало ще близько 500 робітників. Вихід знайшовся швидко: на околицях тихих патріархальних містечок з тисячолітньою історією, унікальною природою та архітектурою, які надихали художників і поетів, стали швидко організовувати новенькі концтабори. А що? Одні іншому не завважає.

«В гестапівській тормі Neue Brettm жертву вибирали довільно й топили у ставку»

До одного з таких таборів масштабного пального проєкту «Операція «Пустеля» і потрапив Василь Володько з села Широка Долина Полтавської області. В Червоно армію дрібенького (160 см зросту) Василя не взяли, а евакуювати не встигли. І 17-річний хлопець разом з іншими комсомольцями став підлітком розклеювати антифашистські листівки та плакати на території окупованої з жовтня 1941 року Полтавщини. Його затримали та відправили на примусові роботи до Німеччини, на вульній шахті в Саарбрюккен.

У травні 1944 року Вася утік з робочого табору. Його схопили й кинули в одну з найпокрутіших в'язниць Neue Brettm, в тій самій землі Саарланд. Це була «розширена польдейська торма» для чоловіків і жінок, де «визбували покарання» борці з нацизмом, французькі браці, громадяни Радянського Союзу та Польщі, яких пригнали на примусові роботи, військовополонени різних країн.

— Мене помістили в «стоячий бункер» розміром 50 см х 60 см і висотою два метри, — згадував **Василь Володько**. — Ні їжі, ні води, ні повітря, ні туалету. Випорожнювалися піо себе. Багато хто божеволів. І навіть якщо ти не помирав у «стоячому бункері», далі в тебе був шанс зробити це біля табірнього ставка-резервуара для засиня пожежі.

У червні 1943 року Василя Володька вивезли на примусові роботи до Німеччини

Улюбленою розвагою гітлерівців було годинами ганяти в'язнів навколо ставка, навісивши на них мішки з цеглою, змушуючи стрибати «по-жаб'ячому». Тих, хто падав, били шлангами або кийками та втопували чобітьми в багно, ламаючи хребці. Хтось з ув'язнених мав померти. Якщо всі залишалися живі, жертву вибирали довільно й топили у ставку. Якщо нацистські в'язні відчайдушній спробі випирати з води, його били дерев'яною жердиню до голови.

“ **Читайте також: У росії виявили табір_де полонених українців «перевиховують» тортурами**

2004 року у своїй доповіді керівник Державного центру політичної просвіти землі Саар доктор **Бурхад Йеллоннек** писав:

«78-річний українець Василь Володько, колишній бранець, котрий пережив ці трагічні події, за словами репортера, який виладково його зустрів на території табору (жертв нацизму запрошували до Німеччини на меморіальні заходи. — Авт.), не міг пригадати ні ідальні на іншому боці вулиці, ні існування жіночого табору, але коли він дійшов до Löscheich (ставка для засиня в'язнів), то присів навпочіпки, скрестив руки за головою та зробив кілька стрибків уперед. За який миттєв він здавав правичку свого мучителя...»

«Коли в концтаборі когось страчували, усіх нас виганяли з бараків дивитися на агонію повішених»

Гестапівська в'язниця Neue Brettm, де українців багато років по тому вразив своєю розповіддю німецького репортера, був другим місцем його ув'язнення після робочого табору в Саарланді. Третім став штрафний табір Францйлер-Штрутгоф, за 50 кілометрів від Страубурга. Це був єдиний табір Франції нацистський концентраційний табір, найзахідніший з таборів Трьох рейху.

— У Нацвайлері стояли дві шибеніці. Коли когось страчували, всіх нас виганяли з бараків і ми мали дивитися на агонію повішених, і засвоювали урок, що з нами теж так буде, якщо щось зробимо не те, — згадував колишній в'язень.

Щоб будівництво паливних заводів для проєкту «Операція «Пустеля» і робота на них йшла швидше, у Німеччині, на землі Баден-Вюртемберг, побудували філії Нацвайлера: Шомберг, Шорцінген, Даутмерген, Цепфенханч та інші, загальною сім таборів.

— Яюсь, ми бачували майданчики, щоб встановлювати обладнання для виробництва ракет «Фау», — розповідав Василь Павлович журналістам. — Робота по колію у воді. Нюзи отухли. Відкрилися рани. Два тижні відлежав в лікарні, — робота для непрацездатних, де практично нас не лікували, але дозволяли не працювати. Потім нова робота — добувати згорілі сланці. Ми дробили їх, подавали термічному розкладанню і так добували палне для танків і літаків.

Одного разу хлопець знепритомнів і його з Нацвайлера відправили працювати на кухню у філію — концтабір Шомберг. Ледь одужав — знову повернули на фабрику з виробництва пального.

Перші шість місяців концтабором Шомберг командував Йозеф С'юз на прізвисьмо Шак-Зак — через його різку уривчасту манеру говорити. В'язнів Зак-Зак називав «чумними шак-шак на здорових тілах німецького народу». І ставився до них відлюдно. Від голоду, холоду, хвороб і терору в таборі загинуло понад 300 ув'язнених, точну кількість з'ясувати сьогодні неможливо. Решта таборів «Пустеля» були антропо не шрамими. Пізніше націоналі соціалісти визнали проєкт «Операція «Пустеля» неефективним і нерентабельним. Загублені життя ув'язнених втрачати не вважалися.

З табору Шомберг у жовтні 1944 року виснаженого, хворого Василя Володька відправили в Дахау.

Це був найстаріший концтабір нацистської Німеччини, який розпочав безперервну роботу з 1933 року, і де з 200 000 в'язнів загинули 41.5 тисячі осіб. Кажуть, на виборах 1933 року майже все населення Дахау, виставивши голоси від Бюкена, проголосувало проти Гітлера. Фюрер затамував злість і, прийшовши до влади, видав наказ побудувати поруч із містом табір смерті так, щоб жителі постійно відчували запах спалених тіл і бачили дим крематорію.

— У Дахау люди не витримували тортур. — згадував Василь Павлович. — Кидалися на дні під ступами, вивалися в бараків. Це вважалося не так страшно, як медичні експерименти. Наприклад, людину занурювали у крижаний ванну, не даючи їй виллестися, і практично потопельника в останню мить висмикували з води й клали поміж двох ув'язнених жінок, які, за задумом «експериментаторів», мали своїми тілами відірапати труп. Оживе чи ні?

«У Дахау в бараку, розрахованому на 500 місць, жили 2000 осіб»

— У Дахау мене визнали непридатним до роботи, — згадував український бранець. — Відправили в карантинний блок очікувати своєї черги в крематорій. Але почалася епідемія тифу. Через рухалася поволю: треба було спочатку спалити померлих від тифу. Так довгожину до кінця квітня 1945 року. Смертникам послаблення не було: підом о п'ятій ранку, шукуючись, переклик. У бараку, розрахованому на 500 місць, мешкали 2000 осіб.

Наприкінці війни гітлерівці, намагачись приховати сліди своїх злочинів, за три дні до визволення табору вивісили садові ящики. 26 квітня 1945 року, погнавши в'язнів Дахау на «Марш смерті», переміщаючи їх до табору в середині Німеччини. 7000 людей, на останньому подьку, рухалися на південь, до озера Тегернзее. Проїтти треба було 80 кілометрів.

— Нас вели туди охороною з собаками, — розповідав Василь Павлович журналістам. - Сім тисяч скелетів, обтягнутих шкירו. Ми не їли, пили з калюж. Під час «Маршу смерті» охоронці багштемні убили. Багато хто впав і вже не зміг піднятися. Я теж упав. Охоронець крикнув: «Ауштемні!» («Встають»). Він було вже опустив приклад мени на голову, але в цей момент із широтки будинку вибігли німецькі дівчатка. Зупинили як учокани та стали на нас дивитися. Це мене врятувало: він не став убивати про діток. Вилізав із ліжок дали, а в вратили свідомість... Не знаю, скільки так пролежав. А 1 травня мене підбравли американські солдати.

Я не померти базало разів: і в Neue Brettm, і в Нацвайлер-Штрутгоф, і в таборах Кокем-Буттліх, Шомберг або Дахау... Але вжив. Коли у мене після перебуття до Радянського Союзу люди в орванях почали залутувати: «Я ж так виживло?», я відповів: «Сам не знаю». Але лікувався ще довго: хворе серце, ноги, кричав ночами...

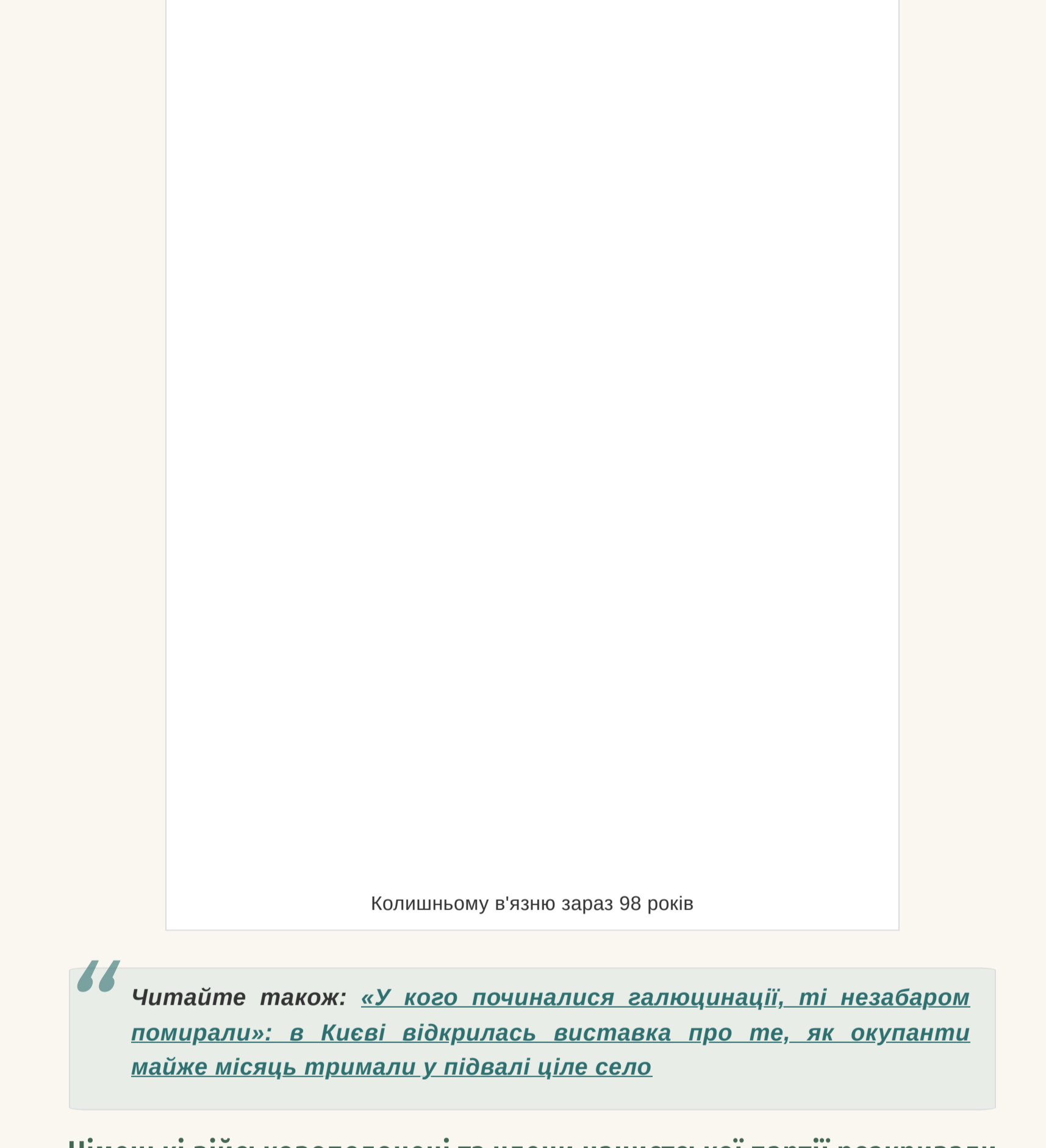
Після війни Василь Павлович працював телесо. Закінчив Полтавський політехститут, а коли розумів, що це не його, пішов у Львівський політехнічний на спеціальність «Автоматістралі». Одружився, народилася донька. Будував дороги по всьому Радянському Союзу, захистив дисертацію. Залантував 15 винаходів і 30 наукових праць. Став автором книги «Використання відходів виробництва полімерів у дорожньому будівництві» (1967 рік).

Шість концтаборів не зламали колишнього в'язня Володимира Володька

З 1968 до 1999 року працював у «ДерждорНД» завідувачем лабораторії, заввідділом будівництва доріг з промислових відходів, провідним науковим співробітником.

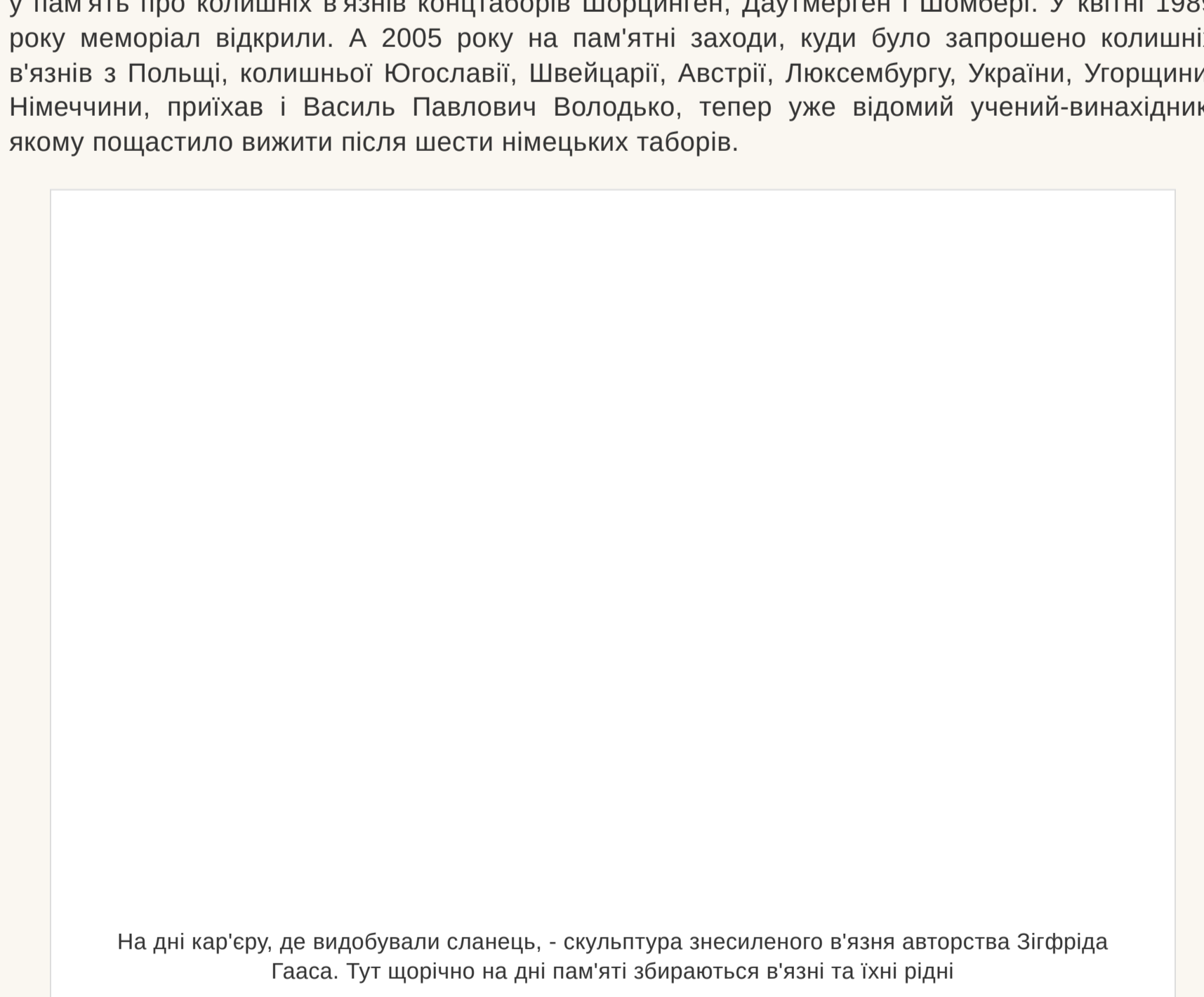
«ДерждорНД», головна науково-дослідна установа України з питань будівництва, ремонту та утримання автомобільних транспортних споруд, на своєму сайті називає Василя Володька видатним ученим «власнею української дорожньої науки часів СРСР». У жовтні 2023 року йому виповнюється 99 років.

Шість концтаборів не зламали колишнього в'язня Володимира Володька

З 1968 до 1999 року працював у «ДерждорНД» завідувачем лабораторії, заввідділом будівництва доріг з промислових відходів, провідним науковим співробітником.

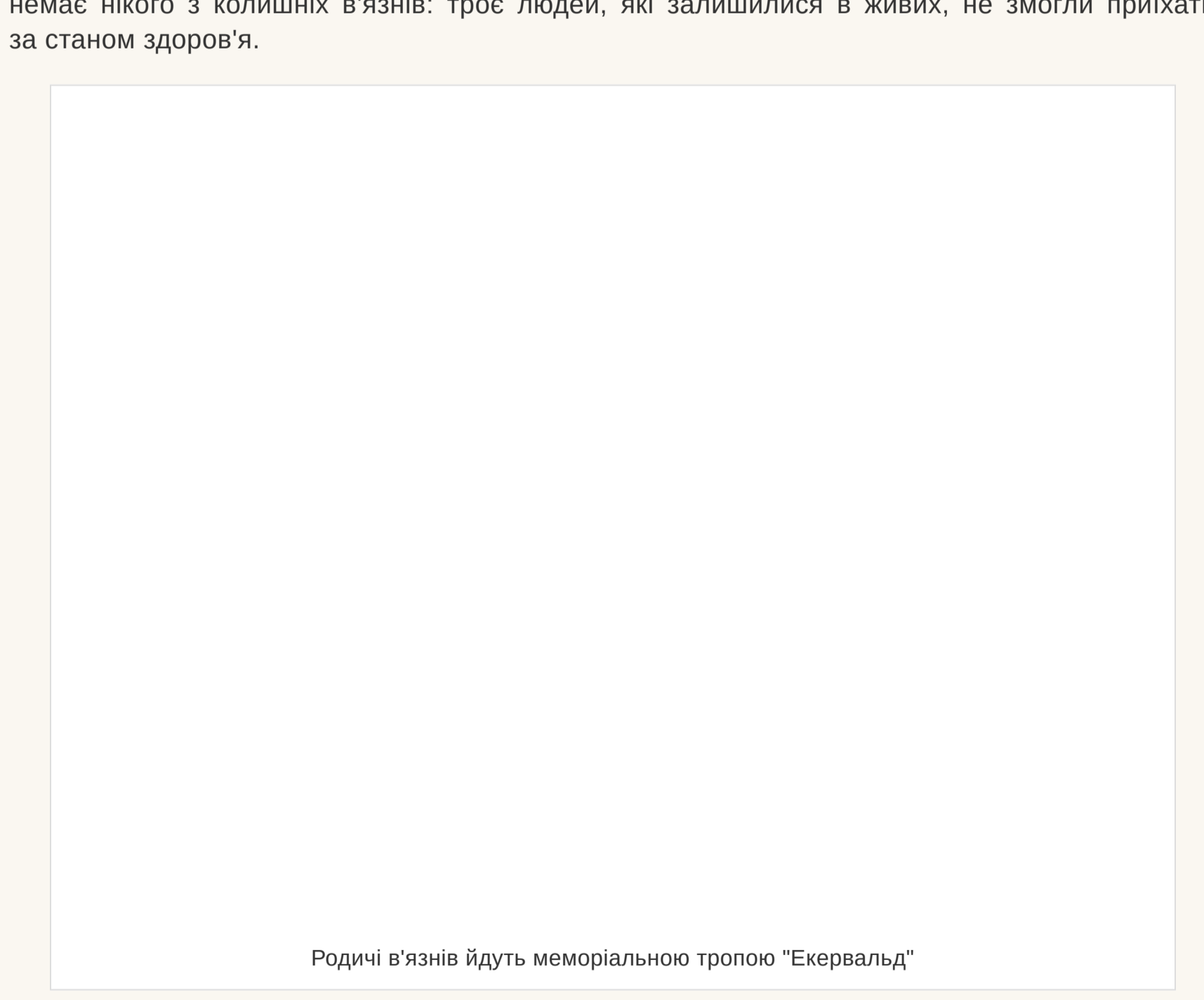
«ДерждорНД», головна науково-дослідна установа України з питань будівництва, ремонту та утримання автомобільних транспортних споруд, на своєму сайті називає Василя Володька видатним ученим «власнею української дорожньої науки часів СРСР». У жовтні 2023 року йому виповнюється 99 років.

Шість концтаборів не зламали колишнього в'язня Володимира Володька

З 1968 до 1999 року працював у «ДерждорНД» завідувачем лабораторії, заввідділом будівництва доріг з промислових відходів, провідним науковим співробітником.

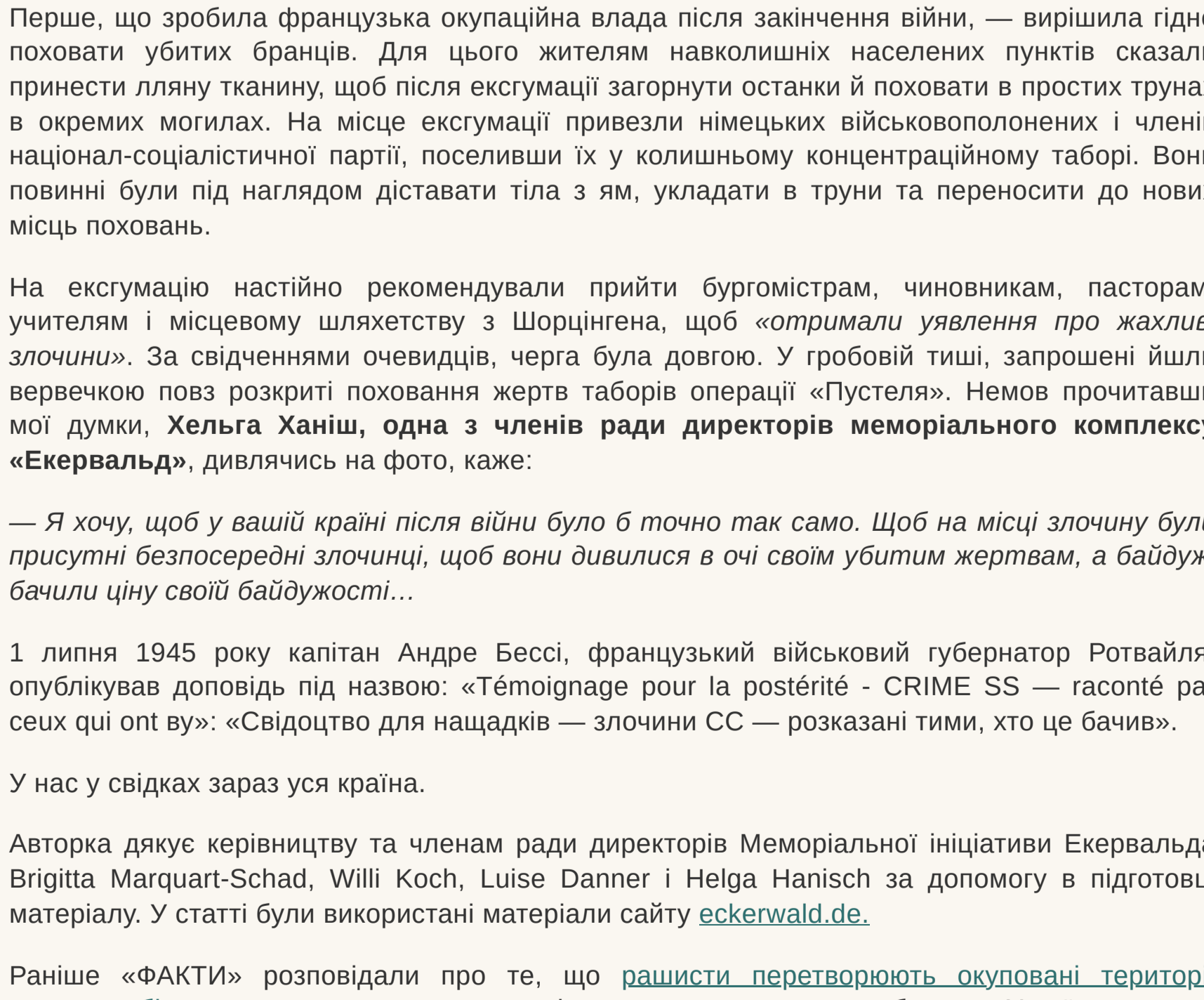
«ДерждорНД», головна науково-дослідна установа України з питань будівництва, ремонту та утримання автомобільних транспортних споруд, на своєму сайті називає Василя Володька видатним ученим «власнею української дорожньої науки часів СРСР». У жовтні 2023 року йому виповнюється 99 років.

Шість концтаборів не зламали колишнього в'язня Володимира Володька

З 1968 до 1999 року працював у «ДерждорНД» завідувачем лабораторії, заввідділом будівництва доріг з промислових відходів, провідним науковим співробітником.

«ДерждорНД», головна науково-дослідна установа України з питань будівництва, ремонту та утримання автомобільних транспортних споруд, на своєму сайті називає Василя Володька видатним ученим «власнею української дорожньої науки часів СРСР». У жовтні 2023 року йому виповнюється 99 років.

Шість концтаборів не зламали колишнього в'язня Володимира Володька

З 1968 до 1999 року працював у «ДерждорНД» завідувачем лабораторії, заввідділом будівництва доріг з промислових відходів, провідним науковим співробітником.

«ДерждорНД», головна науково-дослідна установа України з питань будівництва, ремонту та утримання автомобільних транспортних споруд, на своєму сайті називає Василя Володька видатним ученим «власнею української дорожньої науки часів СРСР». У жовтні 2023 року йому виповнюється 99 років.

«ДерждорНД», головна науково-дослідна установа України з питань будівництва, ремонту та утримання автомобільних транспортних споруд, на своєму сайті називає Василя Володька видатним ученим «власнею української дорожньої науки часів СРСР». У жовтні 2023 року йому виповнюється 99 років.

«ДерждорНД», головна науково-дослідна установа України з питань будівництва, ремонту та утримання автомобільних транспортних споруд, на своєму сайті називає Василя Володька видатним ученим «власнею української дорожньої науки часів СРСР». У жовтні 2023 року йому виповнюється 99 років.

«ДерждорНД», головна науково-дослідна установа України з питань будівництва, ремонту та утримання автомобільних транспортних споруд, на своєму сайті називає Василя Володька видатним ученим «власнею української дорожньої науки часів СРСР». У жовтні 2023 року йому виповнюється 99 років.

«ДерждорНД», головна науково-дослідна установа України з питань будівництва, ремонту та утримання автомобільних транспортних споруд, на своєму сайті називає Василя Володька видатним ученим «власнею української дорожньої науки часів СРСР». У жовтні 2023 року йому виповнюється 99 років.

«ДерждорНД», головна науково-дослідна установа України з питань будівництва, ремонту та утримання автомобільних транспортних споруд, на своєму сайті називає Василя Володька видатним ученим «власнею української дорожньої науки часів СРСР». У жовтні 2023 року йому виповнюється 99 років.

ПОПУЛЯРНЕ

1 Батько ливин Грушевському стільки грошей, що той побував шестинадцятьохроїм будинок

2 Вбивця мав з собою два зображення Петлюри, але спитав: «Ви Петлюра?» — і після створення вийшла книга про українську інтелектуальну початку XX століття

3 «Тактика просоювання малими групами вже не дає коруру тих результатів, на які він сподівався» командир полку безпілотних систем «Лавра»

4 «Артист в Україні — нікто»: популярний співак та телеведучий ХІС про зміни під час великої війни

5 «Ми заходили на позиції, які захищалися в нуль»: зірка «Ті» — комсомі Володимир Кравчук про роки на фронті

6 «Політик в Україні — нікто»: популярний співак та телеведучий ХІС про зміни під час великої війни

7 «Політик в Україні — нікто»: популярний співак та телеведучий ХІС про зміни під час великої війни

8 «Політик в Україні — нікто»: популярний співак та телеведучий ХІС про зміни під час великої війни

9 «Політик в Україні — нікто»: популярний співак та телеведучий ХІС про зміни під час великої війни

10 «Політик в Україні — нікто»: популярний співак та телеведучий ХІС про зміни під час великої війни

11 «Політик в Україні — нікто»: популярний співак та телеведучий ХІС про зміни під час великої війни

12 «Політик в Україні — нікто»: популярний співак та телеведучий ХІС про зміни під час великої війни

13 «Політик в Україні — нікто»: популярний співак та телеведучий ХІС про зміни під час великої війни

14 «Політик в Україні — нікто»: популярний співак та телеведучий ХІС про зміни під час великої війни

15 «Політик в Україні — нікто»: популярний співак та телеведучий ХІС про зміни під час великої війни

16 «Політик в Україні — нікто»: популярний співак та телеведучий ХІС про зміни під час великої війни

17 «Політик в Україні — нікто»: популярний співак та телеведучий ХІС про зміни під час великої війни

18 «Політик в Україні — нікто»: популярний співак та телеведучий ХІС про зміни під час великої війни

19 «Політик в Україні — нікто»: популярний співак та телеведучий ХІС про зміни під час великої війни

20 «Політик в Україні — нікто»: популярний співак та телеведучий ХІС про зміни під час великої війни

21 «Політик в Україні — нікто»: популярний співак та телеведучий ХІС про зміни під час великої війни

22 «Політик в Україні — нікто»: популярний співак та телеведучий ХІС про зміни під час великої війни

23 «Політик в Україні — нікто»: популярний співак та телеведучий ХІС про зміни під час великої війни

24 «Політик в Україні — нікто»: популярний співак та телеведучий ХІС про зміни під час великої війни

25 «Політик в Україні — нікто»: популярний співак та телеведучий ХІС про зміни під час великої війни

26 «Політик в Україні — нікто»: популярний співак та телеведучий ХІС про зміни під час великої війни

27 «Політик в Україні — нікто»: популярний співак та телеведучий ХІС про зміни під час великої війни

28 «Політик в Україні — нікто»: популярний співак та телеведучий ХІС про зміни під час великої війни

29 «Політик в Україні — нікто»: популярний співак та телеведучий ХІС про зміни під час великої війни

30 «Політик в Україні — нікто»: популярний співак та телеведучий ХІС про зміни під час великої війни

31 «Політик в Україні — нікто»: популярний співак та телеведучий ХІС про зміни під час великої війни

32 «Політик в Україні — нікто»: популярний співак та телеведучий ХІС про зміни під час великої війни

33 «Політик в Україні — нікто»: популярний співак та телеведучий ХІС про зміни під час великої війни

34 «Політик в Україні — нікто»: популярний співак та телеведучий ХІС про зміни під час великої війни

35 «Політик в Україні — нікто»: популярний співак та телеведучий ХІС про зміни під час великої війни

36 «Політик в Україні — нікто»: популярний співак та телеведучий ХІС про зміни під час великої війни

37 «Політик в Україні — нікто»: популярний співак та телеведучий ХІС про зміни під час великої війни

38 «Політик в Україні — нікто»: популярний співак та телеведучий ХІС про зміни під час великої війни

39 «Політик в Україні — нікто»: популярний співак та телеведучий ХІС про зміни під час великої війни

40 «Політик в Україні — нікто»: популярний співак та телеведучий ХІС про зміни під час великої війни

41 «Політик в Україні — нікто»: популярний співак та телеведучий ХІС про зміни під час великої війни

42 «Політик в Україні — нікто»: популярний співак та телеведучий ХІС про зміни під час великої війни

43 «Політик в Україні — нікто»: популярний співак та телеведучий ХІС про зміни під час великої війни

44 «Політик в Україні — нікто»: популярний співак та телеведучий ХІС про зміни під час великої війни

45 «Політик в Україні — нікто»: популярний співак та телеведучий ХІС про зміни під час великої війни

46 «Політик в Україні — нікто»: популярний співак та телеведучий ХІС про зміни під час великої війни

47 «Політик в Україні — нікто»: популярний співак та телеведучий ХІС про зміни під час великої війни

48 «Політик в Україні — нікто»: популярний співак та телеведучий ХІС про зміни під час великої війни

49 «Політик в Україні — нікто»: популярний співак та телеведучий ХІС про зміни під час великої війни

50 «Політик в Україні — нікто»: популярний співак та телеведучий ХІС про зміни під час великої війни

51 «Політик в Україні — нікто»: популярний співак та телеведучий ХІС про зміни під час великої війни

52 «Політик в Україні — нікто»: популярний співак та телеведучий ХІС про зміни під час великої війни

53 «Політик в Україні — нікто»: популярний співак та телеведучий ХІС про зміни під час великої війни

54 «Політик в Україні — нікто»: популярний співак та телеведучий ХІС про зміни під час великої війни

55 «Політик в Україні — нікто»: популярний співак та телеведучий ХІС про зміни під час великої війни

56 «Політик в Україні — нікто»: популярний співак та телеведучий ХІС про зміни під час великої війни

57 «Політик в Україні — нікто»: популярний співак та телеведучий ХІС про зміни під час великої війни

58 «Політик в Україні — нікто»: популярний співак та телеведучий ХІС про зміни під час великої війни

59 «Політик в Україні — нікто»: популярний співак та телеведучий ХІС про зміни під час великої війни

60 «Політик в Україні — нікто»: популярний співак та телеведучий ХІС про зміни під час великої війни

61 «Політик в Україні — нікто»: популярний співак та телеведучий ХІС про зміни під час великої війни

62 «Політик в Україні — нікто»: популярний співак та телеведучий ХІС про зміни під час великої війни</

